

ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

УДК 343

Постановка проблеми. Пробаційний нагляд як інститут кримінальної юстиції набуває особливого значення в умовах воєнного стану, коли суспільство стикається з безпрецедентними викликами: зростанням злочинності, обмеженням ресурсів правоохоронної системи та порушенням стабільності правового порядку. В Україні, де воєнний стан було введено 24 лютого 2022 року у контексті повномасштабного вторгнення РФ, система пробації постала перед новими викликами, які вимагають перегляду та модифікації законодавчої бази. За цих обставин пробаційний нагляд розширив своє призначення – окрім класичного контролю за особами, яким призначено покарання без ізоляції від суспільства, він став ключовим соціально-правовим механізмом, що забезпечує стабільність правового порядку на регіональному рівні, допомагає мінімізувати повторну злочинність та підтримувати соціальну інтеграцію засуджених, які відбувають альтернативні покарання.

Аналіз дослідження проблеми. Інститут пробації як цілісна система, а також окремі елементи кримінально-правової природи пробації є об'єктом наукового аналізу численних українських дослідників, серед яких можна виділити таких авторів, як: Денисов С. Ф., Коваленко Н. О., Ортинський В., Слотвінська Н., Пономаренко Ю. А., Пузирний В. Ф., Телефанко Б. М., Сімакова С. І., Янчук О.Б.

Метою статті є дослідження викликів, з якими стикається пробаційний нагляд в умовах воєнного стану, оцінка сучасного стану правового регулювання в Україні, а також формулювання перспектив удосконалення законодавства на основі наукових досліджень.

Правова природа пробаційного нагляду. Пробація як альтернатива позбавленню волі базується на принципах гуманізації кримінального правосуддя та ресоціалізації правопорушників. У міжнародній практиці, зокрема в країнах Європейського Союзу, пробаційний нагляд регулюється такими документами, як Правила Ради Європи про пробацію (the Council of Europe Probation Rules) [1], Мінімальні стандартні правила ООН стосовно заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням (Токійські правила) [2]. Ці стандарти підкреслюють важливість індивідуального підходу до правопорушників та співпраці з громадою.

Пробаційний нагляд відіграє ключову роль у сучасній системі правосуддя, забезпечуючи рівновагу між підтриманням правопорядку та реінтеграцією правопорушників у суспільство [3, с. 25]. В Україні інститут пробації було запроваджено Законом України «Про пробацію» від 5 лютого 2015 року № 160-VIII [4]. Закон № 160-VIII визначає пробацію як систему наглядових та соціально-виховних заходів, спрямованих на виправлення засуджених без ізоляції від суспільства. Введення пробаційного нагляду як нового виду покарання, передбаченого статтею 59-1 ККУ [5], знаменує значний крок у гуманізації кримінальної юстиції України, дозволяючи застосовувати соціально-виховні та наглядові заходи без ізоляції від суспільства [6, с. 3]. Проте воєнний стан вніс корективи в реалізацію цих принципів, що вимагає переосмислення як теоретичних, так і практичних аспектів.

Як вдало зазначає Б. М. Телефонко, процес гуманізації кримінально-правової відповідальності повинен враховувати інтереси як суспільства, так і держави та потерпілого [7 с. 295–296]. Пробаційний нагляд є інноваційним видом покарання, правова природа якого поєднує каральний, наглядовий та реабілітаційний елементи, спрямовані на досягнення цілей кримінальної юстиції без ізоляції засудженого від суспільства [8, с. 46]. Каральний аспект проявляється в обмеженні прав і свобод, визначених законом і конкретизованих судом (ч. 1 ст. 59-1 КК України), таких як заборона виїзду за кордон без погодження (п. 3 ч. 2 ст. 59-1 КК України) чи використання електронних засобів контролю (п. 1 ч. 3 ст. 59-1 КК України), що відповідає загальній меті покарання –

виправленню та попередженню нових правопорушень [5]. Мета пробаційного нагляду полягає у тому, щоб уникнути поміщення особи до кримінально-виконавчих установ, спрямовуючи його до органу пробації, який має розробити та реалізувати програму для його реабілітації та перевиховання [9, с. 39], і мінімізувати рецидивізм через індивідуалізований підхід та соціально-виховні заходи до суб'єкта [10, с. 5].

Наглядовий компонент забезпечується обов'язковою взаємодією з уповноваженим органом пробації через регулярну реєстрацію та звітування (п. 1 ч. 2 ст. 59-1 КК України), що дозволяє державі контролювати поведінку засудженого [5]. Реабілітаційна складова реалізується через соціально-виховні заходи, зокрема працевлаштування, проходження лікування чи виконання пробаційних програм, що узгоджується з принципами гуманізації та ресоціалізації, закладеними в Законі України «Про пробацію» [4]. Тривалість покарання (від 1 до 5 років) та обмеження повторного призначення у разі нового правопорушення (ч. 5 ст. 59-1 КК України) підкреслюють його превентивний характер [5].

Загалом пробаційний нагляд відповідає принципу сумірності, оскільки дозволяє досягти законної мети виправлення та запобігання рецидивізму через індивідуалізовані заходи нагляду та соціально-виховного характеру, не надто обмежуючи свободу засудженого [11, с. 381]. Це узгоджується з принципами справедливості та балансу інтересів. Однак, як демонструє практика ККС ВС (Постанова Верховного Суду від 19.09.2023 у справі № 688/2893/22) [12], застосування такого покарання під час воєнного стану вимагає ретельного суддівського розсуду, щоб уникнути демотиваційних наслідків, зокрема для військовослужбовців. Застосування пробаційного нагляду як покарання є універсальним для широкого кола осіб, за винятком випадків повторного призначення у разі скоєння нового правопорушення, що робить його потенційно доступним для засуджених незалежно від їхніх особливостей [13, с. 174].

Порівняно з каральним правосуддям для тяжких злочинів, пробаційний нагляд є пропорційним для менш тяжких правопорушень, таких як окремі склади ст. 436-2 ККУ, де він передбачений

з 28.03.2024 р.. Даний захід забезпечує адекватність покарання відповідно до тяжкості діяння та характеристик правопорушника, як зазначено в рішенні КСУ від 21.07.2021 № 3-р(II)/2021 [14]. Водночас пробаційний нагляд реалізує принципи пропорційності та індивідуалізації, але потребує точнішого нормативного регулювання для забезпечення його відповідності кожній конкретній ситуації [11, с. 381].

Таким чином, пробаційний нагляд є гнучким інструментом, який балансує між репресивними та *restorative justice* підходами, однак його ефективність залежить від чіткості судового визначення обов'язків і ресурсного забезпечення пробаційних служб, що потребує подальшого вдосконалення нормативної бази та практики застосування.

Особливості функціонування пробаційного нагляду в умовах воєнного стану. Воєнний стан в Україні супроводжується підвищенням рівня злочинності, зокрема крадіжок, шахрайства та насильницьких злочинів, спричинених економічною нестабільністю та психологічним тиском. Кількість зареєстрованих злочинів в Україні зросла з 362636 у 2022 році до 492479 у 2024 році, що підтверджує припущення про посилення злочинності, хоча частка проваджень із конкретними підозрюваними залишається відносно стабільною (від 52% у 2022 році до 39,5% у 2024 році) [15]. Водночас, порівняння з 2021 (321443 злочини) і 2020 (360662 злочини) [15], свідчить про значний вплив війни на криміногенну ситуацію, що потребує адаптації пробаційного нагляду до нових реалій, зокрема через його потенціал у контролі та ресоціалізації правопорушників у кризових умовах [16, с. 402].

Аналіз вироків із Єдиного реєстру судових рішень свідчить, що з квітня 2024 року українські суди дедалі частіше застосовують пробаційний нагляд як альтернативу позбавленню волі, особливо за злочини проти власності, скоєні в умовах воєнного стану, що дозволяє ефективніше враховувати обставини воєнного часу та гуманізувати покарання. Водночас це стало реакцією на хаотичне реформування кримінального законодавства, коли суди, стикаючись із невідповідністю тяжкості злочинів і призначених покарань, почали використовувати пробацію для звільнення засу-

джених за незначні правопорушення з випробувальним терміном [17, с. 62].

Як вважає Б. Телефанко, концепція пробаційного нагляду в Україні має реалізовуватися через встановлення контролю над засудженими, поєднаного з покладанням на них визначених зобов'язань і обмежень [7, с. 297]. В умовах війни система наглядової пробації в Україні стикається з додатковими викликами, адже потреба в кваліфікованих кадрах, стабільному фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні стає ще гострішою для ефективного нагляду та ресоціалізації засуджених. Обмеженість ресурсів через переспрямування державного бюджету на воєнні потреби суттєво послаблює спроможність служб пробації забезпечувати якісний нагляд, що ускладнює реалізацію цієї альтернативи ув'язненню в період підвищеної соціальної напруги. Низька оплата праці та високий рівень стресу, посилені воєнними реаліями, ще більше ускладнюють залучення й утримання професійних працівників, ставлячи під ризик функціонування пробаційної системи в таких екстремальних умовах [3, с. 26]. На територіях, що перебувають у тимчасовій окупації, на даний час залишається 76 офісів пробації та близько 6,6 тис. клієнтів пробації. Рятуючи власне життя та життя своїх рідних, частина працівників і клієнтів пробації вимушено перемістилися в інші регіони країни. Частина працівників та клієнтів пробації зараз захищають Україну зі зброєю в руках у лавах ЗСУ або територіальної оборони. Воєнний стан зумовив необхідність внесення змін до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність органів пробації. Найперше, що потребувало врегулювання – питання спілкування з суб'єктами пробації, які перебувають в умовах тимчасової окупації, в районі ведення бойових дій; погодження на виїзд з України з урахуванням правил перетинання державного кордону громадянами України, встановленими Кабінетом Міністрів України [18, с. 409].

Аналізуючи твердження В. Ф. Пузирного, можна ствердити, що збереження соціальних зв'язків відіграє ключову роль у процесі ресоціалізації засуджених, оскільки це сприяє їхній успішній реінтеграції в суспільство після відбуття покарання [3, с. 27]. Воєнний стан призвів до переміщення населення, руйнування

інфраструктури та введення комендантських годин, що унеможлиблює регулярну реєстрацію засуджених в органах пробації, як того вимагає ст. 59-1 КК України [5]. В умовах конфлікту фізична недоступність правопорушників знижує ефективність контролю та реабілітації [19], а в Україні це посилюється браком ресурсів і логістичними труднощами, що потребує впровадження дистанційних технологій, таких як електронні засоби нагляду, хоча їхнє застосування залишається обмеженим через недостатню нормативну базу та технічне забезпечення. У контексті воєнного стану в Україні впровадження електронних засобів контролю, таких як браслети, могло б значно посилити ефективність пробаційного нагляду, дозволяючи точніше відстежувати дотримання умов засудженими, однак застаріле технічне забезпечення та його недостатність гальмують цей процес. Фінансові обмеження, зумовлені перерозподілом бюджету на воєнні потреби, ускладнюють закупівлю сучасного обладнання та його інтеграцію в систему пробації, що знижує потенціал технологій як інструменту нагляду. Крім того, відсутність чітких критеріїв оцінки ефективності використання таких засобів перешкоджає їх системному впровадженню, залишаючи пробаційний нагляд менш адаптованим до викликів війни [3, с. 27]. Окрім того, воєнний стан впливає на психологічний стан як правопорушників, так і працівників пробації. Дослідження науковців, показують, що в умовах війни зростає рівень тривожності та агресивності, що ускладнює ресоціалізацію [20, с. 34].

Аналіз правового регулювання в Україні. Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII передбачено можливість обмеження прав і свобод громадян [21], однак конкретних положень щодо адаптації пробаційного нагляду немає. Це створює правову невизначеність. Наприклад, п. 1 ч. 2 ст. 59-1 КК України зобов'язує періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації, але в умовах бойових дій чи окупації це стає неможливим [5].

Хоч стаття 59-1 КК України та нові редакції супутніх нормативних актів є кроком уперед, все ж: 1) відсутній механізм

адаптації пробаційного нагляду в умовах воєнного стану; 2) не визначено, як має здійснюватися контроль за особами, які змінили місце проживання через війну; 3) відсутня процедура дистанційного нагляду, що є критичним у випадках евакуації.

Правила Ради Європи про пробацію (2010) наголошує, що держави зобов'язані забезпечити реалізацію пробаційного нагляду навіть за умов форс-мажору, із збереженням принципів прав людини та соціальної інтеграції правопорушника [1]. Після критики надмірного застосування ув'язнення у 1970-1980-х роках, європейські країни, перейшли до переважного використання громадських санкцій, що стало основою для формування сучасної пробаційної системи. Європейські правила щодо громадських санкцій і заходів, ухвалені Радою Європи у 1992 році, встановили стандарти справедливого нагляду в громад [22].

Впровадження телекомунікаційних та електронних засобів взаємодії значно вдосконалює пробаційний нагляд, дозволяючи ефективніше координувати дії між судами, службами пробації та засудженими, особливо в умовах війни. Використання онлайн-порталу «Дія» для виконання обов'язків, таких як звернення до центру зайнятості особами, засудженими до виправних робіт, є прогресивним кроком, що спрощує доступ до державних послуг і сприяє ресоціалізації, однак потребує стабільного технічного забезпечення та цифрової грамотності суб'єктів пробації. Удосконалення законодавства в цьому напрямі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 29 січня 2019 року № 272/5 Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, відображає адаптацію пробаційної системи до сучасних реалій, але вимагає подальшого уточнення процедур і ресурсного забезпечення для повноцінної реалізації [23, с. 350]. Також доцільно розробити та інтегрувати єдину електронну платформу, яка б автоматизувала обмін інформацією між судами, службами пробації та засудженими, спрощуючи документообіг і забезпечуючи оперативність у виконанні судових рішень.

У сучасних умовах воєнного стану розвиток пробаційного нагляду в Україні повинен базуватися на гнучкості, цифровіза-

ції та міждисциплінарному підході. Важливим кроком стало запровадження нових комунікаційних каналів, зокрема платформи Telegram для постійного зв'язку та надання психологічної підтримки клієнтам пробації за участю фахових психологів. Це дозволяє частково компенсувати неможливість фізичної присутності в регіонах із високим рівнем небезпеки. Водночас відновлення діяльності пробаційних підрозділів на деокупованих територіях демонструє високий рівень адаптивності системи. Враховуючи постійні зміни в оперативній ситуації, доцільним є впровадження цифрових платформ для дистанційного нагляду, зокрема мобільних додатків, електронних звітів і відеоінтерв'ю, а також нормативне врегулювання таких форм роботи. Розвиток пробації в Україні має спиратися на інтеграцію кризових стандартів, досвід гібридного адміністрування та постійний моніторинг регіональної безпекової ситуації, що забезпечить безперервність пробаційного впливу навіть у надзвичайних умовах [24].

Українська пробація є частиною загальноєвропейської сім'ї пробаційних служб і активно розвиває міжнародне співробітництво, зокрема з Латвійською державною пробаційною службою, з якою з 2018 року, після підписання меморандуму, реалізовано низку спільних заходів, спрямованих на обмін досвідом та впровадження доказових методів і волонтерства у кримінальній юстиції. В умовах війни, що триває, українська пробація демонструє стійкість, адаптуючись до викликів, таких як комунікація з працівниками на окупованих територіях, організація нагляду та громадських робіт, а також забезпечення безпеки даних і персоналу. Співпраця з Латвією, яка висловила солідарність і прагнення вивчати український досвід, підкреслює важливість міжнародної підтримки для вдосконалення пробаційної системи України, хоча внутрішні проблеми, як-от недостатнє фінансування та інфраструктурні обмеження, залишаються значними перешкодами для її розвитку в воєнний час [24].

Міжнародна співпраця України у сфері пробації, зокрема з Радою Європи, створює ґрунт для запозичення кращих практик та інституційного зміцнення пробаційної системи відповідно до європейських стандартів. Впровадження Рекомендацій СМ/

Rec(2010)1 Ради Європи щодо пробації, які акцентують увагу на ресоціалізації, індивідуалізації підходу та мультидисциплінарному супроводі осіб, які перебувають під пробаційним наглядом, може стати основою для оновлення національних стандартів. Крім того, міжнародна технічна допомога та співпраця з іноземними інституціями передбачені як ключові інструменти розвитку пробації. В умовах воєнного стану така співпраця дозволяє не лише отримувати ресурсну та експертну підтримку, а й впроваджувати цифрові інструменти, навчальні програми для персоналу, а також розширювати доступ до послуг, зокрема психологічної підтримки, у віддалених або постраждалих регіонах.

Висновки. Пробаційний нагляд в умовах воєнного стану в Україні становить комплексний юридичний механізм, що поєднує каральні, наглядові та реабілітаційні елементи, спрямовані на досягнення цілей кримінальної юстиції без ізоляції засудженого від суспільства. Аналіз законодавчої бази та практики застосування пробаційного нагляду свідчить про його гнучкість як інструменту, що балансує між репресивними підходами та відновним правосуддям. Однак воєнний стан створив додаткові виклики для функціонування системи пробації, зокрема: обмежені кадрові та фінансові ресурси, переміщення населення, руйнування інфраструктури, фізична недоступність правопорушників, що суттєво знижує ефективність контролю та реабілітації.

Перспективи розвитку пробаційного нагляду в Україні мають ґрунтуватися на впровадженні цифрових технологій, зокрема телекомунікаційних та електронних засобів взаємодії, що дозволить ефективніше координувати дії між судами, службами пробації та засудженими в умовах війни. Необхідним є також подальше нормативне врегулювання процедур пробаційного нагляду з урахуванням специфіки воєнного стану, зокрема розробка механізмів адаптації, визначення порядку контролю за особами, які змінили місце проживання через війну, та впровадження процедур дистанційного нагляду. Важливим напрямом залишається розвиток міжнародної співпраці України у сфері пробації, що створює підґрунтя для запозичення кращих практик та інституційного зміцнення пробаційної системи відповідно до європейських стандартів.

1. Рекомендація СМ/Rec (2010)1 Комітету Міністрів державам – членам про Правила Ради Європи про пробачію (Прийнята Комітетом Міністрів 20 січня 2010 року). Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097> (дата звернення: 05.04.2025).
2. United Nations Standard Minimum Rules for Non-Custodial Measures (The Tokyo Rules) : resolution / adopted by the General Assembly. 1990-12-14. United Nations Digital Library URL: <https://digitallibrary.un.org/record/105347?v=pdf> (дата звернення: 05.04.2025).
3. Пузирний В. Ф. Наглядова пробачія в Україні: організаційно-правовий аспект. Актуальні питання юридичної науки. Херсон: Гельветика, 2024, N 22. С. 24-29.
4. Про пробачію : Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII : станом на 19 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 04.04.2025).
5. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 1 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 04.04.2025).
6. Ортинський В., Слотвінська Н. Пробачійний нагляд як вид покарання без ізоляції від суспільства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки, 2024. Т.11, №4. С.1-7.
7. Телефанко Б. М. Пробачія як захід кримінально-правового впливу на рецидивну злочинність. Підприємництво, господарство і право. № 12. 2018. С. 295–298.
8. Гуророва Н. О. Кара як мета кримінального покарання. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2002. Вип. 20. С. 42-46.
9. Сімакова С. І. Інститут пробачійного нагляду в Україні. Глобальні виклики сьогодення: наука, освіта та технології: матеріали міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Рига, Латвія, 14 вересня 2023 р. Рига: ЦПР «Педагогічний простір», 2023. С. 39-41.
10. Самороков В. О., Киричук Б. С. Кримінально-правові аспекти інститутів обмеження волі та пробачії : відповідність провідним європейським правозастосовним стандартам. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2023. № 3. С. 342–346.
11. Тімофєєва Л. Ю. Не застосування заслуженого пом'якшення як прояв непропорційності у судовій практиці. Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів

: матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.). Одеса: Фенікс, 2024. С. 378-380.

12. Постанова Верховного Суду від 19 вересня 2023 року в справі № 688/2893/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113690622> (дата звернення: 06.04.2025).
13. Пономаренко Ю. А. Пробаційний нагляд як вид покарання за кримінальним правом України. Вісник асоціації кримінального права України. 2024. № 2(22). С. 166-188.
14. Рішення Конституційного Суду України від 21 липня 2021 року в справі № 3-261/2019(5915/19) (у справі за конституційною скаргою Одінцової Олени Анатоліївни щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень абзацу другого статті 471 Митного кодексу України). URL: <https://ccu.gov.ua/dokument/3-rii2021> (дата звернення: 06.04.2025).
15. Злочини в Україні (2013 – 2024): Загальні показники. *Legal counseling. Human right protection. Science. Research.* URL: <https://www.yagunov.in.ua/2025-general-crimes/> (дата звернення: 06.04.2025).
16. Колодяжний М. Г. Війна і злочинність в Україні: точки соціально-правового дотуку. *Omul, criminologia, știința: Conferința științifică internațională (Chișinău, 24 martie 2023); Culegerea comunicărilor / coordonatorii ediției: Avornic Gheorghe, comitet științific: Bujor Valeriu (președinte). Chișinău: Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2023. Vol. 1. С. 402–405.*
17. Денисов С. Ф., Коваленко Н. О. Щодо питання призначення пробаційного нагляду як нового виду покарання. Актуальні питання кримінального права. С. 61-64.
18. Янчук О.Б. Актуальні питання та перспективи реалізації державної політики у сфері пробації. Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір: Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2023 р. Ст. 408-411.
19. Smith A. The effectiveness of probation supervision towards reducing reoffending: A Rapid Evidence Assessment. September 2018. *Probation Journal.* 65(2). URL: https://www.researchgate.net/publication/327696705_The_effectiveness_of_probation_supervision_towards_reducing_reoffending_A_Rapid_Evidence_Assessment (дата звернення: 06.04.2025).
20. Кобетяк, А. Р., Кобетяк, Т. Р. (2024) Трансформація основоположних складових буття людини в контексті російсько-української вій-

- ни. In: *International scientific-practical conference «Current issues of science, education and society: experience and prospects»*, July 19, 2024, Tampere, Finland. P. 34-36.
21. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 8 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 08.04.2025).
22. Phelps M. S., Curry C. *Supervision in the Community: Probation and Parole*. 26 April 2017. *Oxford Research Encyclopedia*. URL: <https://oxfordre.com/criminology/display/10.1093/acrefore/9780190264079.001.0001/acrefore-9780190264079-e-239?d=%2F10.1093%2Facrefore%2F9780190264079.001.0001%2Facrefore-9780190264079-e-239&p=emailAybUly24scPZY> (дата звернення: 08.04.2025).
23. Янчук О. Б. *Пробація в умовах воєнного стану в Україні. Інтеграція теорії у практику: проблеми, пошуки, перспективи : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 04 листоп. 2022 р.); Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів : Академія ДПмС, 2022 С. 350-354.*
24. *Probation in Ukraine in wartime. Confederation of European Probation*. URL: <https://www.cep-probation.org/about-confederation-of-european-probation/> (дата звернення: 08.04.2025).

Квас Б.Б. Пробаційний нагляд в умовах воєнного стану: виклики та перспективи правового регулювання.

У статті досліджується проблематика функціонування пробаційного нагляду як альтернативи позбавленню волі в умовах воєнного стану в Україні. Автор аналізує правову природу пробаційного нагляду, зазначаючи, що цей інститут поєднує каральний, наглядовий та реабілітаційний елементи, спрямовані на досягнення цілей кримінальної юстиції без ізоляції засудженого від суспільства. Особлива увага приділяється впливу воєнного стану на реалізацію пробаційного нагляду, зокрема таким викликам як: підвищення рівня злочинності, обмеженість кадрових і фінансових ресурсів, переміщення населення, руйнування інфраструктури та фізична недоступність правопорушників.

У роботі проаналізовано нормативно-правову базу, що регулює пробаційний нагляд в Україні, включаючи Закон України «Про пробацію», статтю 59-1 КК України та інші нормативні акти. Автор виявляє прогалини у правовому регулюванні, зокрема відсутність механізму адаптації пробаційного нагляду в умовах воєнного стану, невизначеність порядку контролю за особами, які змінили місце проживання через війну.

Дослідження містить аналіз міжнародних стандартів у сфері пробації, зокрема Правил Ради Європи про пробацію та Мінімальних стандартних правил ООН стосовно заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням (Токійських правил).

Особливу увагу приділено перспективам розвитку пробаційного нагляду в Україні шляхом впровадження цифрових технологій, телекомунікаційних та електронних засобів взаємодії. Автор пропонує розробити та інтегрувати єдину електронну платформу для автоматизації обміну інформацією між судами, службами пробації та засудженими, а також наголошує на важливості міжнародної співпраці для інституційного зміцнення пробаційної системи відповідно до європейських стандартів. Стаття містить практичні рекомендації щодо вдосконалення нормативного регулювання та організаційного забезпечення пробаційного нагляду в умовах воєнного стану.

Ключові слова: пробаційний нагляд, пробація, кримінальне право, кримінально-правова політика, кримінально-виконавча політика, покарання, ресоціалізація, воєнний стан, електронні засоби моніторингу, міжнародна співпраця.

Kvas B.B. Probation supervision under martial law: challenges and prospects of legal regulation.

The article examines the functioning of probation supervision as an alternative to imprisonment under martial law in Ukraine. The author analyzes the legal nature of probation supervision, noting that this institution combines punitive, supervisory, and rehabilitative elements aimed at achieving criminal justice goals without isolating the convicted person from society. Special attention is paid to the impact of martial law on the implementation of probation supervision, particularly such challenges as: increased crime rates, limited human and financial resources, population displacement, infrastructure destruction, and the physical inaccessibility of offenders.

The paper analyzes the regulatory framework governing probation supervision in Ukraine, including the Law of Ukraine «On Probation,» Article 59-1 of the Criminal Code of Ukraine, and other normative acts. The author identifies gaps in legal regulation, particularly the absence of a mechanism for adapting probation supervision under martial law, uncertainty regarding the procedure for controlling individuals who have changed their place of residence due to war.

The research includes an analysis of international standards in the field of probation, in particular the Council of Europe Probation Rules and the United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (Tokyo Rules).

Special attention is paid to the prospects for developing probation supervision in Ukraine through the implementation of digital technologies, telecommunications, and electronic means of interaction. The author proposes developing and integrating a unified electronic platform to automate information exchange between courts, probation services, and convicts, and emphasizes the importance of international cooperation for institutional strengthening of the probation system in accordance with European standards. The article contains practical recommendations for improving regulatory frameworks and organizational support for probation supervision under martial law.

Keywords: probation supervision, probation, criminal law, criminal law policy, criminal executive policy, punishment, resocialization, martial law, electronic monitoring tools, international cooperation